

АЛЕКСАНДАР
ТЕШИЋ

СВЕТИ РАТ
ЗА
ЦАРИГРАД

Copyright © 2024, Александар Тешић
Copyright © овог издања 2024, ЛАГУНА
Maps copyright © 2024, Зоран Јовичић

Белим орловима,
удружењу за очување
старих заната и вештина

*Исїричаћу вам ѝричу о сїрахоїама
с којима се суочио Цариїрад,
које сам ѝосмаїфрао издлиза
својим очима.*

Исидор Хиоски

Садржај

Пролог	11
Јерусалим 629.	13
Цариград 1054.	16
Опсада Цариграда 1422.	19
I део: Опсада 1453.	29
II део: Пад Цариграда	627
Мапе	690
Речник мање познатих речи и израза	695
Списак литературе	703
<i>О аутору</i>	707

ПРОЛОГ

Јерусалим 629.

*О Хрисѣ, владару и јосїодару светиа,
Теби сада њосвећујем овај љрад, ова жезла и моћ Рима.
Напис на стубу Константина Великог у Цариграду**

Године 629, под плаштом свете тишине коју је ноћ доносила, Јерусалим је дрхтао у ишчекивању. Небеска тела су се златном прашином посипала по ноћном небу. Звезде су блиставо светлцуале као драгуљи у тамном огртачу свемира. Тог судбинског тренутка, као лик из митолошких прича, наступио је цар Ираклије – човек на врхунцу достојанства и славе. Након низа победа против Персијанаца, успео је да поврати Прави крст. Ту светињу која је ковала историјске и верске судбине царска поворка је донела пред врата Цркве Светог гроба.

Царев долазак био је више од обичног догађаја. Блистава поворка која га је пратила, украшена заставама и барјацима, корачала је по путањи векова, кроз слојеве времена које је цар остављао иза себе. Уз сваки корак, чинило се да тло тихо

* Словенско име за Константинопољ, старословенски превод грчке речи Βασιλις Πόλις.

шапуће његово име, док је ветар нежно носио мирис поноса и одлучности.

Улазак у цркву био је као прелазак из земаљског света у духовни, прелазак из времена у вечност. Свечани мирис тамјана се увукао у носнице свих присутних. Унутрашњост цркве је одјекивала молитвама и шапатима верника.

Док је цар ступао на хладне камене плоче, под стопалима је осећао сваку неравнину, сваки камен који је чувао мноштво молитава и покајничких уздаха. Узвишени сводови цркве су се протезали према небу као руке које траже додир са божанским, а светиљке су стварале игру сенки и светла, као да су саме приче са фресака живе и говориле.

Поглед му је застао на Храмовном камену, месту где је, према веровању, Исус био положен након скидања са крста. У камену је било нешто неизмерно трагично, али и испуњено надом. Његова хладна површина зрачила је мистеријом која је превазилазила векове, повезујући све хришћане кроз време и простор.

У средишту светилишта постављена је столица која је чекала епископа као престо неземаљске моћи. Пред њом је стајао сто, скривен под белим ланеним платном чији се рубови као валовити облаци протезаху према сваком делу цркве. На том столу, сребрно позлаћено сандуче држало је тајну која је пулсирала као срце хришћанске вере – свето дрво Крста.

Епископ је заузео своје место, а око њега су се постројили ђакони, попут светих војника спремних да чувају свету реликвију као што би чували своју веру. Сандуче је пажљиво отворено, откривајући комад дрвета. Дрво Крста и натпис са Исусовим именом, који су сведоци страдања и васкрсења, пажљиво су постављени на сто пред епископом. У том светом тренутку епископ је рукама обухватио крајеве светог дрвета.

Један по један, верници и катекумени су приступали, клањајући се пред светим столом као пред олтаром. Ниски наклон је био израз дубоке покорности и поштовања према светости овог часа. Целивали су свето дрво, тихи и испуњени вером.

Прави крст је био постављен у светионику части. Цар је клекнуо пред њим, показујући своје скрушено поштовање према ономе што је овај комадић дрвета представљао. Његове очи су гореле попут светиљке, испуњене дивљењем према ономе што је његова војска повратила, према ономе што је цео хришћански свет дубоко поштовао.

Судбина му је, међутим, приредила једно изненађење које исправа није озбиљно схватио. Биће то почетак вековне борбе која ће се окончати падом Цариграда.

На изласку из Цркве Светог Гроба сачекао га је сараценски гласник, који му је предао писмо. Отворивши га, прочитао је следеће:

У име Алаха, најмилостивијег, најмилосрднијег: ово писмо је од Мухамеда, роба Алаховог и његовог посланика, Ираклију, владару Ромеја. Нека је мир онима који следе његову реч. Позивам те да се предаш Алаху. Прихвати ислам и Алах ће те двоструко наградити. Али одбијеш ли овај позив, завешћеш свој народ.

Четрдесет година касније Арапи су први пут опсели Цариград.

Цариград 1054.

*Одгарен сам ауџориџеџом
над целом земљом, над сваком црквом.*

Папа Никола I, 865. год. н. е.

На дан 16. јула 1054. године, око три часа после подне, док се свештенство припремало за поподневну литургију у Цркви Свете Софије, три прелата обучена у канонске одоре ушла су у цркву на једна од великих врата на западној страни. Док је напољу владала жега, унутра је иза дебелих зидова било пријатно. Мирисави тамјан се вио и таласасто ширио. Одлучним кораком су се упутили ка олтару под будним оком конгрегације која се окупљала. Тихи жагор је прострујио унутрашњошћу велике цркве. Њихова накривљена и намрштена лица наговештавала су да ће се неко зло догодити. Свештеници пак нису деловали изненађено, мада је ова посета била сасвим неочекивана.

Та тројица су били кардинали које је Католичка црква из Рима послала по налогу папе да разреше теолошке спорове са браћом на Истоку. Предводио их је Хумберт од Силва Кандиде, француски бенедиктински опат и римокатолички кардинал. Њега је цар Константин IX срдачно примио, али

је православни патријарх Михаило са презиром одбио да се с њим састане.

У граду су боравили већ неко време, покушавајући да изгледе вековне културолошке, политичке и економске разлике. На Истоку, литургије су биле на грчком, а на Западу на латинском. Разликовала се њихова форма, као и црквена организација. И обе стране су различито гледале на улогу папе. Генерално,ROMEји су своје западне суседе сматрали варварима и вероватно су имали више заједничког са муслиманима на својим границама него са Францима. Међутим, у средишту њиховог неслагања била су два кључна питања: прво, православци су били спремни да признају да папа има посебно место међу патријарсима, али одбијали су да он има ауторитет над целом земљом, над сваком црквом. Друго је било канонско: Западна црква је изменила Никејски симбол вере додавши реч *filioque*, па Свети дух „проистиче од Оца и од Сина“. Православна црква је тврдила да је то нетачно и да Свети дух проистиче само од Оца, а да је додавање Сина јерес.

Након дугих и тешких преговора, прелати су изгубили стрпљење. Хумберт је у рукама носио документ који ће разорити хришћанско јединство. Пришавши светилишту, спустио је на олтар папину булу, службени указ о анатеми патријарха Михаила. Жустро се окренуо и заједно са осталима изашао из цркве. Када је тврдоглави и осииони кардинал изашао на јарко летње сунце, отресао је прашину са стопала и рекао:

„Нека Господ види и пресуди!“

Један од црквених ђакона истрчао је за њим машући папском булом и преклињао га да је узме натраг. Хумберт је одбио и оставио папин указ да лежи на земљи.

Два дана касније папска делегација испловила је бродом ка Риму. Избили су страшни улични нереди који су прекинути тек када је патријарх Михаило бадио анатему на папску делегацију. Увредљив документ је јавно спаљен.

Овај инцидент, познат у историји као Велика шизма, поделио је хришћанску цркву и оставио дубоке ране које нису зарасле ни вековима касније.

За цара Константина Драгаша, пред опсаду Цариграда 1453, то је представљало непремостиву препреку. Након неуспелог Фирентинског сабора 1439, који је сазвао папа Евгеније IV уз одобрење ромејског цара Јована Палеолога VII, на коме је најављена унија две цркве, цар Константин је и даље веровао да само унија двеју цркава може спасти Цариград од растуће турске претње. Упркос бројним противницима, унија је прослављена литургијом у Цркви Свете Софије 12. децембра 1452.

Народ и свештенство су били очајни. Од тога дана нико више није ногом крочио у величанствену Свету Софију. Она је опустела и све чешће су се чули вапаји да им је Богородица, заштитница града, окренула леђа.

Опсада Цариграда 1422.

24. август 1422.

*Ово је заиста вредно, прослављено, незаборавно,
изванредно и зајанујуће чудо вредно дивљења.*

Кован Кanan

Сенка коју је бацао дугачки Теодосијев бедем ширила се преко долине речице Ликос како је сунце залазило. Сунчев диск је урањао на хоризонту у Мраморно море остављајући за собом загасито небеско плаветнило. Његови криви зраци означавали су крај још једног погубног дана опсаде.

Као каква завеса која се спушта на крају представе, туробна сенка је прекривала гомиле лешева у шанцу и подно спољног бедема. Пројектилима прободена тела, куршумима откинута удови и разбијене главе прекривали су огарављену земљу и изгажену крваву траву у ширини од двадесетак метара где је почињао шанац. Он је вековима представљао непремостиву препреку за нападаче. Ко год је упадао у њега, постајао је лака мета за стрелце са бедема.

Сенка је даље незаустављиво прелазила преко остатака спаљених дрвених кула на точковима, које су догоревале и

испуштале облаке црног дима надомак Капије Светог Романа. Вечерњи поветарац са копна разносио је преко неосвојивих зидина у унутрашњост града смрад гаражи, вреле смоле и спржених лешева. Велика врућина привукла је ројеве мушица које су потмуло зујале титрајући као немиран вео изнад мртвих. Около опсадних овнова лежали су делови дрвених штитова и препознатљива згрчена тела нагорела од грчке ватре и уља који су на нападаче сипани са кула капија.

Само је грактање врана и гавранова реметило мртву тишину која се са сенком Теодосијевог бедема ширила по бојишту. Лешинари су се радовали још једном завршетку крварије која је почела давног 10. јуна. Био је седамдесет и шести дан опсаде Цариграда од стране султана Мурата II. До напада је дошло из одмазде што је ромејски цар Манојло II подржао и признао Мустафу Челебију, сина султана Бајазита Муњевитог, као престолонаследника.

По неписаном ратном обичају, на крају дана, браниоци и нападачи сакупљали су своје мртве и рањене. Примирје је било светиња и ретко се дешавало да не буде испоштовано. То би браниоцима углавном био знак да нападачи имају намеру да нападе наставе и ноћу.

Турци* и Ромеји би се мимоилазили носећи или вукући своје пале саборце. Устручавали би се да се погледају, а камоли да размене речи. Ћутке су рашчишћавали бојиште подно моћних бедема знајући да ће им, не учине ли то, страшне болештине и смрад свима доћи главе.

Са висине од девет метара и на два метра ширине, на спољном зиду стража је помно пратила дешавања у подножју, увек стрепећи од неке турске лукавштине. Дупли Теодосијев зид састојао се од нижег спољног и вишег унутрашњег зида висине дванаест метара. Раздвајао их је поплочани пролаз периболос широк петнаест метара. Бедем је био 6,8 километара дугачак, простирао се у правцу север-југ и спајао је Мраморно

* Османлије се у свим хроникама савременика који су учествовали у одбрани Цариграда називају „Турци“.

море и залив Златни рог. Био је ојачан са деведесет и шест великих кула. Имао је девет главних капија и велики број мањих врата. Његова површина била је углачана хиљадугодишњим кишама, ветровима и снеговима. Тај камен памтио је бројне опсаде и крв својих бранилаца који су неседично дали своје животе за његову одбрану.

На једном таквом месту, наомак Капије Светог Романа, између кула шездесет и пет и шездесет и шест, два онижа и ситнија војника одударала су од осталих који су били распоредени дуж спољног бедема. Један је на себи имао само верижну кошуљу и капуљачу, а на рукама рукавице, док је други био оклопљен, а на глави је имао кацигу са перјем. Грудни оклоп су му красиле племићке регалије у виду сребрног двоглавог орла.

Дуж унутрашњег зида налазило се знатно мање страже. Њиме су углавном шеткали официри и војсковође пратећи дешавања на бојном пољу. Сва одбрана била је концентрисана на спољном бедему.

Изузетак је било место директно иза двојице младих војника, где је непрекидно дежурала чета од двадесетак стрелаца са самострелима и аркебузама. Њима је то уливало сигурност, поготово када су Турци са лествама јуришали на бедеме. Брзо су схватили; да није било те чете стрелаца, њих двојица због неискуства не би успели да се одупру дивљачким насртајима освајача. Није било лако задржати присебност у борбама прса у прса. Старији војници у њиховој околини знали су да је ово њихово ватрено крштење. Сада, након више од два месеца борби, та два момка постала су прекаљени борци иако су имали само по седамнаест година. Заслужили су поштовање својих сабораца.

Овај дан пак, чинило им се, био је најтежи досад. Започео је јутарњим бомбардовањем из бројних турских бомбарди, фалконета, иза турских барикада. То су били први турски топови дужине 1,2 метра и калибра 5 цм са дометом од око хиљаду и петсто метара. Међутим, они су наносили само незначителну штету јаким бедемима. Затим је уследио општи напад

са кулама, лествама и опсадним оновима. Нападачи су у таласима безглаво надирали и прелазили шанац на местима на којима је био затрпан земљом. Неки се нису устручавали да ускоче у шанац, па су користили лестве да се прво извуку из њега, да би тек онда јуришали на бедем. Стрелци су их немилосрдно погађали, али упражњено место одмах би попунили други.

Док су Турци подизали лестве и покликујући и алакајући грабили уз њих, два млада војника су била спремна да их по ко зна који пут дочекају на мач. У том тренутку било је погубљено да прискоче и одгурну лестве од зида јер су пројектили из оба смера непрестано фијукали. Морали су напетом да чекају да ромејски стрелци са унутрашњег бедема оборе сваког нападача који успе да се узверу до грудобрана.

Првог који је промолио главу са турбаном сачекао је куршум из аркебуза, посред чела, па се стрмоглавио. Одмах за њим искочио је други. Овај је чак стигао да се усправи пре него што га је погодило неколико пројектила из самострела. Није стигао ни да крикне, пресамитио се преко лестава и грудобрана. То је омогућило да га трећи Турчин прескочи и замахнувши сабљом насрне на младог племића. Овај га је спремно дочекао и одбио његове силовите ударце. Турчин пак, понет ратним заносом што се попео на бедем, разјарено је наваљивао, па се бранилац стао несигурним корацима повлачити уназад. Тада се саплео и пао, да би се Турчин закрвављених очију надвио над њим и замахнуо страшном сабљом. Када је већ помислио да је готов, његов нападач се укочио и извио уназад. Разрогачио је очи, а лице му се згрчило у самртном ропцу. На уста му је покуљала крв. Сручио се и склизнуо са мача племићевог младог саборца. Једва су стигли да укрсте погледе када су зачули покликивање *Allahu akbar!** иза леђа. Војник је само стигао да се баци удесно па му је сабља окрзнула леву мишицу. Племић се већ дигао на ноге и силовито напао бранећи свог саборца који му је спасао живот. Ни овај

* Алах је највећи!

други није дангубио, па су противника заједно салетели и изболи мачевима. За то време стрелци са унутрашњег бедема вешто су погађали како би се који нападач узверао уз лестве. Ипак, требало их је оборити пре него што насртаји постану неодбрањиви. Зато су обојица скочили на грудобран док су око њих фијукали пројектили. Одбили су следећег Турчина који је помолио главу. Овај се суновратио на земљу и остао непомичан. Затим су заједно збацили мртваца, који је и даље био пресамићен преко лестава, и одгурнули их од бедема док је неколико нападача већ било на њима. Брзо су се спустили у заклон стрепећи од кише стрела и куршума.

Било је већ касно поподне и ко зна докле би трајао напад да се није десило нешто чудесно: усред метежа, вриске и дреке зачуше повике: *Теоџокос!* Заклоњени иза грудобрана, два младића су разменили запрепашћене погледе. Међу покличима које су тада могли чути није била реч Богородица. Но, тад спазише неке од својих сабораца како прстом показују увис, према вишем унутрашњем бедему од кога их је делио брисани простор периболос.

Наједном између грудобрана спазише женску прилику како се лагано креће, као да лебди, уздигнуте главе и гледајући испред себе. Светлела је чудесним ореолом под залазећим сунцем. Била је видљива издалека. Војници и официри који су се ту затекли падали су ничице или на колена. Неки су заклањали рукама очи, док су је други разрогачено гледали крстећи се и ронећи сузе. Многи су руку испружених ка њој запевали химне посвећене Богородици.

Оба младића нетремице су пратили женску фигуру обучену у љубичасту хаљину док није нестала у оближњој кули. Обојица се истовремено прекрстише.

Нико није приметио да је ратни жагор утихнуо, а да су турски напади престали. Како браниоци, тако и нападачи нетремице су пратили кретање те божанске приказе. Глас о њој се муњевито проширио дојиштем, па је моментум турског напада нагло спласнуо.

Под притиском несвакидашње и тешке тишине, утихнуле су химне и песме посвећене Исусовој мати. Бројна уста замрла су од чуда невиђеног, а очи бранилаца су се цаклиле од суза радосница. Сви су осећали да је ово било добро божје знамење. Турци су се у нереду повукли ка свом табору. Бедеми Цариграда били су још једном одбрањени.

Млади војник, лакше рањен у леву мишицу, седео је наслоњен уз грудобран. Још увек под утиском неочекиваног чуда, није ни осећао бол у руци. Мртви и теже повређени први су склоњени. Затим је водом из кабла спирана крв како глатка камена подлога не би остала клизава.

На бедему је владао мук. Само се из оближње куле капије чуло гласно командовање официра. Оба млада војника замишљено су гледала у том правцу. Погледи би им се начас сусрели, али исто тако брзо један од њих би одмах оборито поглед или га скренуо у страну.

„Рана ти још увек крвари.“ Момак се изненадио угледавши племића како се нагиње над њим и загледа му руку. Имао је лепо лице и светао тен, макар је тако изгледало испод слоја прљавог зноја, који се мешао са прашином, крвљу и гарежом кад год би га марамицом обрисао. Није личио на типичног Грка, пре на Латина, којих је било много у граду.

„Не, није то ништа, господару“, промуцао је овај збуњено поклопивши рану другом руком и оборивши поглед због свог нижег статуса. Иако су се недељама борили раме уз раме, није знао ко је племић. Приметио је да су га официри са поштовањем ословљавали, често се занимајући за његову добродит или неке потребе, али је овај упорно одбијао да му се дају било какве привилегије. Видело се да му је то сметало и да му је непријатно пред његовим саборцима.

„Како ништа кад крвари? Морају да ти је очисте и ушију, или ће ти се затровати крв“. Затим је извадио своју шарену мараму од финог дамаста, преклопио је неколико пута и дао му је да је стави преко ране.

Замишљено га је погледао, па му опет рече:

„По твој лошем нагласку, рекао бих да ниси Грк, па ни Латин. Родом си одакле?“

„Из Румелије“, одврати кратко овај.

„Србин, је ли?“, изненадио се племић, што овај други испрва погрешно протумачи, али угледавши му осмех, и он се озари. „Како ти је име?“

„Крстан од оца Вукомира из Милешева...“

„Вукомир, велиш?“, зачкиљи очима племић. „Јесте ли ви од оних чувара копља Светог Георгија?“

„Чуо си за нас?“, изненади се момак.

„Рекао ми је отац да сте дошли“, климну главом овај. „Зовем се Константин... Мој отац је цар Манојло Палеолог.“

„Цар?!“, узвикну момак, па се брже-боље придиже и клекну на једно колено из поштовања. „Величанство, почаствован сам...“

„Полако, Крстане! Ха-ха!“ , одмахну руком овај. „Нисам ја цар, па да ми се клањаш!“ Потапша га по рамену и рече: „Почаствован сам ја што си ме спасао, јер је мало требало да ме онај Турчин растави са животом! Хајде, седи и одмори се.“

„Зар ти принца да се бориш са нама обичним војницима?“, зачудио се Крстан. „Требало би да си горе на унутрашњем бедему.“

„То ми је рекао и отац! А је ли, како ћу онда научити да се борим? Не, не, мени је место овде са вама“, рече Константин бацивши поглед низ бедем. „Требало је да скинем ове принчевске регалије са униформе да не одударам од вас.“

„Значи, она чета стрелаца изнад нас...“, рече Крстан показавши главом на унутрашњи бедем, „они су ту због тебе!“

„Хм, да!“ , погледао их је Константин како га надгледају са висине. „Мој отац се брине за мене, па их је ту поставио.“

„Богами, да није било њих...“, започе Крстан, али његов саборац му нехајно одмахну руком.

„Знаш, драго ми је што си ми баш ти притекао у помоћ. Веома поштујем вас Србе! Па мени је мајка Српкиња, од породице Драгаш. Врло ми често прича о својој домовини. Осећам се више Србином него Грком! Мој старији брат Јован љути се због тога. Него... хајде да те одведем да ти извидијау ту рану.“

„Не, никако! Отац ми је наредио да не напуштам свој положај!“, одмахну Крстан главом. „Само мртвог ме могу однети одавде!“

„Не претеруј, пријатељу“, благо му се овај осмехну. „Биће још времена за борбу. Неће Сарацени лако одустати од опсаде... Где ти је отац?“

„Он је на Харисијевој капији, а старији брат је на капији Пеге.“

Константин одмери вршњака од главе до пете. Одавао је утисак неког необично поштеног и неисквареног, обавијеног ореолом богољубивости.

„Чуо сам да вас је тројица чувара копља Светог Георгија“, рече Константин. „Отац ми је рекао да сте дошли да тражите да вам врати Победоносца јер ће наводно донети несрећу Цариграду.“

„Тако је, али одбио је да нам га преда“, рекао је Крстан.

„Он вели да је то неистина јер је то света хришћанска реликвија која је одувек доносила победу свом носиоцу“, одвратио је млади Константин. „И сад, током ове опсаде, он поносно носи Победоносца.“

„Тој реликвији је место код нас, на Црној стени, где се вековима чувала.“

„Моја мати уме често да се нашали како је у мираз донела Победоносца! Но, хајде са мном да ти извидијају ту рану“, опет ће Константин и придигну се.

„Не, принче, не напуштам свој положај...“

Утом се зачу најпре неразговорна вика на бедему. Њих двојица пренуше се помисливши да се Турци опет спремају за напад. Константин је погледао преко грудобрана, али видео је само турске и ромејске војнике како се као авети крећу по бојишту и скупљају мртве. Неколико жена у црини превртале су мртве и загледале им лица. Неретко би им својим марамама брисале крв и прљавштину тражећи међу њима неког свог вољеног.

Тишина која је уследила била је доброслутна иако је изазивала језу. Њу је напречац прекинуо топот коњских копита

која су сабласно одзвањала по каменој подлози. Коњаник на бедему?! Момци су се у чуду погледали и помислили исто. То се никад није десило јер није било могуће да се коњ узверу степеницама!

Из сумрачја је пак изронила фигура коња са јахачем. Његова спрема титрала је густим, мистичним сјајем. Седео је усправно у седлу, са капуљачом гримизне боје која му је скривала лице. Са рамена, низ леђа и преко коњских сапи ширио се плашт исте боје на коме му је златним нитима био извезен велики христорам, који указује на сновиђење Константина, оснивача града, и његову визију пред битку код Милвијског моста.

Коњаник је гледао право испред себе док се лаганим ходом кретао средином широког бедема.

Како је поред ког војника пролазио, тако су они дрхтећи падали ничице и покривали очи. Нико није смео да га погледа у лице, а неки су покривали уши да не чују фрктање и једноличан бат коњских копита. За собом је коњаник остављао опојни миомирис који је њихове напаћене душе испуњавао непролазном духовном свежином која је хранила њихова уморна и болна тела на тако чудесан начин да никога није остављала равнодушним.

Тајанствена приказа зауставила се пред Крстаном и Константином. Обојицу је обузело непријатно осећање душевне огољености, као да пред овим коњаником нису могли склонити ни своје најскривеније мисли. Неколико тренутака покушавали су продрети кроз непрозирну наднаравну сенку која је заклањала његово лице. Међутим, сем његовог дугуљастог бледог лица и шпицасте браде под танким прорезом устију, ништа нису могли запазити. Синуло им је да његово лице није да га смртници виде, па су одмах, по угледу на своје саборце, понизно оборили погледе.

Видевши да је принц Константин клекнуо на једно колено, Крстан брже-боље поступи исто. Душе су им трепериле од страхопоштовања.

„Константине, припреми се да царујеш јер ћеш ускоро да наследиш свог оца“, коњаник изненада изусти храпавим

гласом, „а ти, Крстане, иди да ти видају рану... И не бери бригу, ја ћу те одменити на стражи. Док будем овде, ниједан непријатељ неће заузети ове бедеме.“

Оба момка се брзоплето повукоше оборених глава, не окрећући леђа анђеоском коњанику. Чим су се домогли куле, сјурили су се безумно низ завојите степенице до перидолоса, где су биле окупљене резервне трупе које је требало да бране уколико непријатељ провали кроз Капију Светог Романа. У тој гужви су се растали и више се нису видели, мада им је целог живота остао у јасном сећању тај последњи дан турске опсаде.

Сутрадан је султан Мурат II подигао своју војску и кренуо да угуши побуну свог млађег брата Кучук-Мустафе у Анадолији. Становници Цариграда су веровали да им је спас донела Богородица.

У годинама које су уследиле кружиле су приче о тајанственом коњанику који јаше дуж бедема. Немало људи се клело да га је видело. Усталила се прича да ће тај анђео чувати Цариград докле год се опет на стражу не врати млади рањени војник кога је анђео одменио.

**І ДЕО:
ОПСАДА 1453.**

2. април 1453.

(први дан опсаде)

Косѝ у Алаховом ѝрлу.

Турски израз за Цариград

У петак дана *24-Dhu al-Hijjah-856*,* султан над султанима позвао је к себи мунеџим-башу да му протумачи сан који је те ноћи уснио.

„Раширеним крилима, као орао, додиривах облаке, господарећи небеским хоризонтом одакле сам имао савршен поглед на древни Стамбол!“ говорио му је султан док је мунеџим бележио сваку реч. „Као да је сама природа узела чекић и длето, обликујући место које израња као оштар и неустрашив троугао, нагнут благо према источном врху попут рога носорога. У његовом чврстом загрљају лежи хиљадугодишња историја, заштићена са две стране неумољивим морем. На северу се налази дубока увала Златног рога, прибежиште и затон за бродове. С јужне стране, Мраморно море се протеже стварајући границу која се постепено отвара ка западу, према пространствима Медитерана, кроз тесно грло Дарданела. Јасно

* 5. јануара 1453.

видех обресе постојаних бедема са кулама, као низ стражара који непрестано бдију над ова два морска рамена троугла! Основ овог троугла је сложен трострук обруч зидина ојачан равномерно постављеним кулама и паралелан с дубоким ровом. Простирао се од Златног рога све до Мраморског мора, чврсто стегнувши град у свој загрљај, одбијајући сваки изазов.“

„То је хиљадугодишњи Теодосијев зид, најмоћнија одбрана на свету!“ , усхићено ће му мунецим. „Шта си још видео, посланиче Пророков?“

„Тај бедем је био као кост у грлу Алаховом!“ , наставио је зането султан. „Осетио сам потребу да га ишчупам!“

„Пророк је обећао да ће један велики град припасти правовернима!“ , узбуђено ће овај.

„Два замаха моћним крилима била су ми довољна да прелетим до Галате, утврђеног града под заставом Ђенове који стражари на другој страни Рога“ , наставио је Мехмед сањивог погледа као да управо тад види призор Босфора како раздваја континенте као река која се пробија кроз ниска шумовита брда до Црног мора. „Понирући према западу, спазих један изванредан призор: дуж неравног друма што спаја та два света, маршира непрегледна армија људи: беле капе и црвени турбани чине мноштво које пулсира као срце заједнице; лукови, копља, пушке и штитови сијају под благим јутарњим сунцем; блато пршти под копитима бројних коњаника; оклопи светлуцају и звече. Иза њих се протежу дугачки конвоји мазги, коња и камила који носе товари пртљага и опреме. За њима корачају рудари, кувари, оружари, муцахедини, столари и пљачкаши!“

„Тебе, Алаха, господара светова, хвалимо!“ , астролог подиже обе руке увис. „То је твоја војска, падишаху!“

„Видех дуге поворке волова и стотине људи који са израженим напором гурају и вуку велике бомбарде преко меког тла!“

„Цела твоја војска је у покрету!“ , ускликну мунецим.

„На другој страни, флота бродова на весла упорно плови уз ветар, прилазећи из правца Дарданела. Транспортни бродови,

с високим боковима, израњају са хоризонта Црног мора, пренатрпани дрветом, житом и каменим куглама. С анадолијске обале групе пастира, свештеника, пратећег особља кампа и луталица лагано клизе низ Босфор...“

„Одазивају се на твој позив на оружје!“, рече му астролог. „Падишаху, твој сан не може бити јаснији. Следи 38. и 39. ајетѝ ѝокајања који каже: *Крениѝе у борбу на Алахову ѝуѝу! Као да сѝе за земљу ѝриковани? Зар вам је дражи живоѝ на овоме свеѝу од онога свеѝа? А уживање на овоме свеѝу, ѝрема ономе на оном свеѝу, није ниѝѝа. Ако не дудеѝе у дој ишли, Он ће вас на несносне муке сѝавиѝи и друѝим ће вас народом замениѝи, а ви му нећеѝе нимало наудѝиѝи. А Алах све може.*“

Чувши то, двадесетједногодишњи султан Мехмед устаде, па према древном племенском ритуалу пред сваки поход, нареди свом миралему да изнесе царски плаво-црвени барјак, са кога је висио коњски реп, у двориште палате. То је био знак да се пошаљу гласници у све провинције да нареде свакоме да се одазове на кампању против Града.

Кад је регрутација почела, људи су се окупили за месец дана редоследом којим су позивани. То је учињено са толико елана и спремности да је изгледало као да иду у сватове, а не у рат. Пешадија се окупљала одвојено од коњице, а сви су имали своје надређене, око којих су биваковали и за којима су кретали у борбу. То је чињено са толико ентузијазма да су им завидели они који су остајали код куће. Владало је уверење да је добро погинути на бојном пољу јер за таквима се није жалило, већ су величани као свеци и победници и другима су били узор.

Кан над кановима изабра да на највећи исламски празник Мевлуд покрене силу коју је окупио, брижљиво припремио и опремио. На челу су корачали улеме и шеици понављајући углас молитве.

На излазу из Једрена, султан је у пратњи својих војсковођа испраћао своје трупе дубоко уверен да ће овог пута Стамбол пасти у његове руке као зрела црвена јабука.